

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-605/21

Heureka Group a.s.

versus

Google LLC

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Městský soud v Praze)

Euroopa Kohtu (suurkoda) 18. aprilli 2024. aasta otsus

Eelotsusetaotlus – ELTL artikkel 102 – Tõhususe põhimõte – Liikmesriikide õiguse kohased kahju hüvitamise hagid konkurentsioiguse sätete rikkumise korral – Direktiiv 2014/104/EL – Direktiivi ülevõtmine hilinemisega – Ajaline kohaldatavus – Artikkel 10 – Aegumistähtaeg – Tähtaja alguse määramise kord – Rikkumise lõpetamine – Kahju hüvitamise hagi esitamiseks hädavajaliku teabe saamine – Konkurentsieeskirjade rikkumist tuvastava Euroopa Komisjoni otsuse kokkuvõtte avaldamine *Euroopa Liidu Teatajas* – Niisuguse komisjoni otsuse siduvus, mis ei ole veel lõplik – Aegumistähtaja peatamine või katkestamine komisjoni uurimise ajaks või kuni kuupäevani, mil tema otsus muutub lõplikuks

1. *Konkurents – Konkurentsinoormide rikkumistega tekitatud kahju hüvitamise hagid – Direktiiv 2014/104 – Ajaline kohaldamine – Säte, milles kehtestatakse teatavad nõuded seoses kahju hüvitamise hagide suhtes kohaldatava aegumistähtajaga – Materiaalõigusnorm – Keeld kohaldada riigisiseseid ülevõtmisnorme tagasiulatuvalt (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104, artiklid 10 ja 22)*

(vt punktid 47–49)

2. *Konkurents – Konkurentsinoormide rikkumistega tekitatud kahju hüvitamise hagid – Direktiiv 2014/104 – Ajaline kohaldamine – Enne direktiivi jõustumist alanud turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega tekitatud kahju hüvitamise hagid – Direktiivi sellise sätte ajaline kohaldatavus, milles kehtestatakse teatavad nõuded seoses aegumistähtajaga – Tingimus – Kahju hüvitamise hagi, mis ei ole direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumisel veel aegunud – Nende hagide aegumistähtaja kulgema hakkamise hetke kindlaksmääramine – Riigisisese õiguse kohaldatavus – Piirid – ELTL artikli 102 ja tõhususe põhimõtte järgimine – Riigisisene aegumistähtaeg, mis ei või hakata kulgema enne, kui rikkumine on lõppenud ja kahjustatud isik saanud hagi esitamiseks hädavajaliku teabe – Selle teabe saamise hetk, mis põhimõtteliselt langeb kokku rikkumist tuvastava komisjoni otsuse kokkuvõtte avaldamise kuupäevaga – Otsus, mis ei ole veel lõplik – Asjakohasuse puudumine (ELTL artikkel 102; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104; artiklid 10 ja 22)*

(vt punktid 50–78 ja 82–88)

3. *Turgu valitsev seisund – Kuritarvitamine – Keeld – Vahetu õigusmõju – Isiku õigus nõuda tekitatud kahju hüvitamist – Teostamise kord – Aegumistähtajad – Riigisisesed õigusnormid, mis ei näe ette aegumistähtaja peatamist või katkestamist komisjoni uurimise ajaks – Lubamatus – Riigisisesed õigusnormid, mis ei näe ette aegumistähtaja peatamist kuni komisjoni lõpliku otsuseni – Lubatavus*
(ELTL artikkel 102)

(vt punktid 79 ja 80)

4. *Konkurents – Konkurentsiniormide rikkumistega tekitatud kahju hüvitamise hagid – Direktiiv 2014/104 – Kahju hüvitamise hagide suhtes kohaldatav aegumistähtaeg – Aegumistähtaja peatamine pärast seda, kui konkurentsiasutus võtab meetmeid seoses uurimise või oma menetlusega, mis käsitleb kõnealust rikkumist*
(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2014/104, artikli 10 lõige 2 ja artikkel 4)

(vt punktid 90 ja 91)

5. *Institutsioonide aktid – Direktiivid – Rakendamine liikmesriikide poolt – Vajadus tagada direktiivide tõhusus – Liikmesriikide kohtute kohustused – Kooskõlalise tõlgendamise kohustus – Ullatus – Riigisese õiguse contra legem tõlgendus – Välistamine*
(ELTL artikli 288 kolmas lõik)

(vt punkt 93)

Kokkuvõte

Euroopa Kohtu suurkoda, kellele esitati eelotsusetaotlus, tegi otsuse nõuete kohta, millele peavad vastama riigisisesed aegumisnormid, mida kohaldatakse liidu konkurentsioiguse rikkumiste korral liikmesriigi kohtutele esitatud kahju hüvitamise hagidele. Need täpsustused tehti seoses kahju hüvitamise hagiga, mille üks Tšehhi ettevõtja esitas Google LLC vastu turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tõttu, mille viimati nimetatu ja tema emaettevõtja Alphabet Inc. väidetavalt Tšehhi Vabariigis toime panid.

Euroopa Komisjon tuvastas 27. juuni 2017. aasta otsuses,¹ et alates 2013. aasta veebruarist oli Google rikkunud ELTL artiklit 102, kuritarvitades oma turgu valitsevat seisundit 13 riigisisesel üldotsingu turul, sh Tšehhi Vabariigi turul, kuna ta vähendas oma üldotsingu tulemustelehtedelt konkureerivatesse hinnavõrdlusvahenditesse liikuvat infovoogu ja suurendas oma hinnavõrdlusvahendisse liikuvat infovoogu. Selle otsuse kokkuvõte avaldati *Euroopa Liidu Teatajas* 12. jaanuaril 2018.²

¹ Komisjoni 27. juuni 2017. aasta otsus C(2017) 4444 (final), milles käsitletakse [ELTL] artikli 102 ja EMP lepingu artikli 54 kohast menetlust (juhtum AT.39740 – Google'i otsinguteenus (Google Shopping)).

² ELT 2018, C 9, lk 11.

Google ja Alphabet esitasid selle otsuse peale Üldkohtule hagi, mis jäeti põhiosas rahuldamata.³ Kuna aga Üldkohtu otsuse peale esitatud apellatsioonkaebus on Euroopa Kohtus veel pooleli, ei ole komisjoni otsus veel lõplik.

2020. aasta juunis esitas Heureka Group a.s. (edaspidi „Heureka“), kes on Tšehhi õiguse alusel asutatud äriühing, kes tegutseb hinnavõrdlusteenuste turul, Městský soud v Prazele (Praha linnakohus, Tšehhi Vabariik) hagi, milles palus mõista Google'ilt välja hüvitis kahju eest, mis tulenes ELTL artikli 102 rikkumisest, mis oli tuvastatud komisjoni otsuses ja mis oli toime pandud Tšehhi Vabariigis ajavahemikul 2013. aasta veebruarist kuni 27. juunini 2017. Heureka sõnul vähendas Google'i konkurentsivastane tegevus tema portaali Heureka.cz külastatavust.

Google väitis enda kaitseks, et Heureka kahju hüvitamise nõue on vähemalt osaliselt aegunud.

Sellega seoses täpsustas Praha linnakohus, et riigisisesed õigusnormid, mida kohaldatakse Heureka hagi suhtes, näevad ette kolmeaastase aegumistähtaja, mis hakkab kulgema iga konkurentsieeskirjade rikkumisega tekitatud osalise kahju suhtes sõltumatult ja eraldi alates hetkest, mil kahjustatud isik sai teada talle tekkinud osalisest kahjust ja isikust, kes on kohustatud kahju hüvitama, või võib eeldada, et ta sai sellest teada. Aegumistähtaja kulgema hakkamiseks ei ole seevastu nõutud, et kahjustatud isik teaks, et asjaomane tegevus kujutab endast konkurentsioiguse rikkumist, ega et asjaomane rikkumine oleks lõppenud. Lisaks ei nõua kohaldatavad riigisisesed õigusnormid, et aegumistähtaeg peatuks või katkeks rikkumist käsitleva komisjoni uurimise ajaks. Seda tähtaega ei saa ka peatada enne, kui on möödunud vähemalt üks aasta kuupäevast, mil selle rikkumise tuvastanud komisjoni otsus on muutunud lõplikuks.

Praha linnakohtu arvates tähendab see käsitletaval juhul seda, et igast Google'i veebilehel tehtud üldotsingust, mille järel paigutati või kuvati tulemused Google'i hinnavõrdlusteenusele soodsamalt, hakkab kulgema uus eraldi aegumistähtaeg.

Kuna direktiiv 2014/104⁴ võeti Tšehhi õigusesse üle hilinemisega, siis märgib Praha linnakohus ühtlasi, et Google'ile etteheidetav rikkumine lõppes pärast 27. detsembrit 2016, mil möödus selle direktiivi ülevõtmise tähtaeg, kuid ilmselt enne seda üle võtvate õigusnormide jõustumist 1. septembril 2017.

Eeltoodut arvestades esitas Praha linnakohus Euroopa Kohtule mitu eelotsuse küsimust, milles ta palub sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2014/104 artikliga 10 ja/või ELTL artikliga 102 ning tõhususe põhimõttega on vastuolus niisugused riigisisesed aegumisnormid, nagu on kõne all põhikohtuasjas liidu konkurentsieeskirjade vältava rikkumisega seotud kahju hüvitamise hagide puhul.

³ 10. novembri 2021. aasta kohtuotsus Google ja Alphabet vs. komisjon (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiiv 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral (ELT 2014, L 349, lk 1).

Euroopa Kohtu hinnang

Eelotsuse küsimustele vastamiseks analüüsis Euroopa Kohus kõigepealt, kas ajaliselt on kohaldatav direktiivi 2014/104 artikkel 10, millega on määratud kindlaks minimaalne aegumistähtaeg konkurentsioiguse rikkumisest tuleneva kahju hüvitamise hagidele ja kõige varasem hetk, millest alates see võib hakata kulgema, ning asjaolud, mille esinemisel see tuleb peatada või katkestada.

Sellega seoses tuletas Euroopa Kohus meelde, et direktiivi 2014/104 artikkel 10 on materiaaloigusnorm, mistõttu selle direktiivi artikli 22 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et selle artikli ülevõtmiseks vastu võetud sätteid ei kohaldata tagasiulatuvalt. Siiski tuleb alates direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumisest, st alates 27. detsembrist 2016, riigisisest õigust tõlgendada kooskõlas direktiivi kõigi sätetega.

Selleks et määrata selles kontekstis kindlaks direktiivi 2014/104 artikli 10 ajaline kohaldatavus siinses asjas, kontrollis Euroopa Kohus, kas põhikohtuasjas kõne all olev õiguslik olukord oli välja kujunenud enne 27. detsembrist 2016 või kas see tekitab jätkuvalt tagajärgi.

Selleks tuleb analüüsida, kas 27. detsembril 2016 oli põhikohtuasjas käsitletava olukorra suhtes kohaldatav riigisisese õiguse kehtestatud aegumistähtaeg möödunud. Sellega seoses tuleb siiski silmas pidada, et ka enne direktiivi 2014/104 ülevõtmise tähtaja möödumist tuli kohaldatavates liikmesriigi aegumisnormides järgida võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet, et ELTL artiklilt 102 ei võetaks selle täieulatuslikku toimet.

ELTL artikli 102 täieulatuslik toime ja eriti selles artiklis sätestatud keelu soovitatav toime nõuavad, et selle artikli rikkumise korral esitatava kahju hüvitamise hagi aegumistähtaeg ei hakkaks kulgema enne, kui rikkumine on lõppenud ja kahjustatud isik on oma kahju hüvitamise hagi esitamiseks hädavajalikust teabest teada saanud või võib põhjendatult eeldada, et ta on sellest teada saanud.

Mis puudutab rikkumise lõpetamist käsitlevat esimest tingimust, siis leidis Euroopa Kohus, et kuna konkurentsioiguse normide rikkumisi puudutavaid vaidlusi iseloomustab üldjuhul ebavõrdne informeeritus kahjustatud isiku kahjuks ja sellel isikul on sageli iseäranis raske teha kindlaks sellise rikkumise olemasolu ja ulatust ning sellest tulenevat kahju enne rikkumise lõppemist, on nõue, et aegumistähtaeg ei tohi hakata kulgema enne, kui asjaomane rikkumine on lõppenud, vajalik selleks, et võimaldada kahjustatud isikul olla tegelikult võimeline kasutama ELTL artiklist 102 tulenevat õigust nõuda kahju täielikku hüvitamist. Lisaks, kuna kahju kannatanud isikul on üldjuhul raske tõendada selle artikli rikkumist, kui puudub komisjoni või liikmesriigi asutuse otsus selle rikkumise tuvastamise kohta, siis muudaks aegumiskord, mille tagajärjel lõppeb aegumistähtaeg tükk aega enne seda rikkumist tuvastava otsuse vastuvõtmist, ülemäära keeruliselt teostatavaks tema õiguse nõuda kahju täielikku hüvitamist.

Mis puudutab teist tingimust, et isik sai teada kahju hüvitamise hagi esitamiseks vajalikust teabest, siis märkis Euroopa Kohus, et selle teabe hulka kuuluvad konkurentsioiguse rikkumise olemasolu, kahju olemasolu, põhjuslik seos selle kahju ja rikkumise vahel ning rikkumise toimepanija isik.

Kuigi eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on käesolevas asjas kindlaks määrata kuupäev, mil Heureka sellest teabest teada sai, peab Euroopa Kohus siiski vajalikuks märkida, et põhimõtteliselt langeb see teadasaamise hetk kokku kuupäevaga, mil *Euroopa Liidu Teatajas* avaldati rikkumist tuvastava komisjoni otsuse kokkuvõte, sõltumata asjaolust, kas see otsus on muutunud lõplikuks või mitte.

Euroopa Kohus täpsustas lisaks, et ELTL artikkel 102 ja tõhususe põhimõte nõuavad aegumistähtaja peatamist või katkestamist komisjoni uurimise ajaks. Seevastu ei nõua viidatud artikkel ja põhimõte, et aegumistähtaeg oleks jätkuvalt peatatud kuni komisjoni otsuse lõplikuks muutumiseni. Nimelt võib kahjustatud isik oma kahju hüvitamise hagi põhjendamiseks tugineda sellise komisjoni otsuse järeldustele, mis ei ole veel lõplikuks muutunud, kuna otsusel on siduv toime seni, kuni seda ei ole tühistatud.

Eeltoodud arvestades leidis Euroopa Kohus, et niisugune riigisisene aegumiskord – nagu on kõne all põhikohtuasjas ja mille kohaselt esiteks hakkab kolmeaastane aegumistähtaeg kulgema ELTL artikli 102 rikkumise tõttu tekkinud iga osalise kahju suhtes sõltumatult ja eraldi alates hetkest, mil kahjustatud isik sai teada talle tekkinud osalisest kahjust ja isikust, kes on kohustatud selle kahju hüvitama, või võib põhjendatult eeldada, et ta sai sellest teada, ilma et oleks vaja, et rikkumine oleks lõppenud ja see isik oleks teadlik asjaolust, et asjasse puutuv tegevus kujutab endast konkurentsieeskirjade rikkumist, ning teiseks ei saa seda tähtaega peatada ega katkestada ajaks, mil komisjon seda rikkumist uurib – on kokkusobimatu ELTL artikliga 102 ja tõhususe põhimõttega, kuna see muudab kõnealuse rikkumise tõttu tekkinud kahju hüvitamise nõudeõiguse kasutamise praktiliselt võimatuks või ülemäära keerukaks.

Jättes arvesse võtmata selle aegumiskorra need elemendid, mis on vastuolus ELTL artikliga 102 ja tõhususe põhimõttega, tuleb järelikult uurida, kas direktiivi 2014/104 ülevõtmise tähtaja möödumisel ehk 27. detsembril 2016 oli möödunud see aegumistähtaeg, mis oli liikmesriigi õiguses kehtestatud ja kohaldatav põhikohtuasjas kõne all olevale olukorrale kuni selle kuupäevani.

Selleaegses ilmneb komisjoni otsusest, milles tuvastati, et Google kuritarvitas turgu valitsevat seisundit, et see rikkumine ei olnud selle otsuse vastuvõtmise hetkel 27. juunil 2017 veel lõppenud. Sellest nähtub, et direktiivi 2014/104 ülevõtmise tähtaja möödumise kuupäeval ei olnud aegumistähtaeg mitte möödunud, vaid see ei olnud isegi veel kulgema hakanud.

Kuna põhikohtuasjas käsitletav olukord ei olnud välja kujunenud enne direktiivi 2014/104 ülevõtmise tähtaja möödumist, siis on selle direktiivi artikkel 10 *ratione temporis* kohaldatav. Euroopa Kohus tuvastas aga, et direktiivi 2014/104 artikli 10 lõigete 2 ja 4 selgest sõnastusest tuleneb, et kõnealune riigisisene aegumiskord on ka direktiivi selle sättega vastuolus. Ta märkis eelkõige, et viidatud artikli 10 lõike 4 teine lause nõuab nüüd, et kui konkurentsiasutus võtab meetmeid seoses uurimise või oma menetlusega, mis käsitleb kahju hüvitamise hagiga seotud konkurentsioiguse rikkumist, kestab aegumistähtaja peatamine vähemalt üks aasta pärast seda, kui otsus õigusrikkumise kohta on lõplikuks muutunud või kui menetlus on muul viisil lõpetatud. See säte läheb seega kaugemale nõuetest, mis tulenevad ELTL artiklist 102 ja tõhususe põhimõttest.

Lõpuks tuletas Euroopa Kohus meelde, et kuigi ülevõtmata direktiivile ei saa eraõiguslike isikute vahelises vaidluses vahetult tugineda, peab niisugust vaidlust lahendav liikmesriigi kohus siiski tõlgendama riigisisest õigust alates üle võtmata direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumisest kooskõlas selle direktiiviga, ilma et ta siiski tõlgendaks riigisisest õigust *contra legem*.